

לפרשת אמור – תשע"ה

ובקוצרם את קציר ארצכם, תורה שבע"פ כיסוד האחדות

יהושע ג'יי ניוסטדטר

"פרשת המועדות" שבפרשת אמור הוא מופת של סדר וארגון. המועדים מופיעים על הסדר לפי לוח השנה – כל מועד והתאריך שלו, האיסור לעשות מלאכה, והמצוות המיוחדות לו. אך באמצע הפרשה מופיע פסוק שנראה שאיננו מן העניין. אחרי תיאור מצוות העומר וחג השבועות, ולפני התיאור של ראש השנה, מופיע הפסוק:

וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֶרְצְכֶם לֹא תִכְלֶה פְּאֵת שְׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ וְלִקְטַת קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ-אֱלֹהֵיכֶם

והדבר עוד יותר מוזר, שהרי ציווי על המצוות האלו הופיע כבר כמה פרקים קודם, בפרשת קדושים, כמעט מילה במילה:

וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֶרְצְכֶם לֹא תִכְלֶה פְּאֵת שְׂדֶךְ לִקְטַת קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט. וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲזֹב וְכִרְמְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ-אֱלֹהֵיכֶם.

הפרת הסדר על ידי פסוק זה זועק להסבר, ואכן פרשני התורה עסקו כולם בשאלת מיקום הפסוק, מחז"ל ועד לתקופה המודרנית.

רש"י מביא את תשובות חז"ל לשאלת החזרה והמיקום.

חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין.

אמר רבי אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים וחג מכאן? ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו

ר"א אבן עזרא והרמב"ן מציעים פירושים שמסבירים את המיקום המדויק של הציווי, אחרי חג השבועות. ר"א אבן עזרא מסביר שמפני שחג השבועות חל בעונת הקציר, חזרה התורה והזכירה את מצוות העונה. הרמב"ן קושר את הפסוק למצוות העומר, ומסביר ש"קציר ארצכם" שבפסוק שלנו אינו קציר של רשות, אלא קציר של מצווה – דהיינו מצוות קציר העומר שתואר לנו מספר פסוקים. התורה באה ללמדנו שמצוות העומר אינה דוחה את מצוות פאה ולקט.

ר' מאיר שמחה הכהן מדווינסק, בספרו משך חכמה, מציע פירוש נוסף. הוא מסביר שהפסוק בעצם נמצא בהקשרו הטבעי, מפני שמצוות פאה ולקט מסמלות אחדות ישראל, ואחדות ישראל מגיע לשיאה בחג השבועות.

בניגוד לשבת, שהיא מצווה בין אדם למקום, המועדים, מסביר ר' מאיר שמחה, הם ביסודם מצוות בין אדם לחברו. ובלשונו: "יום טוב הוא מהמצוות המקשרים את האומה זה לזה, לכן מלאכת אוכל נפש מותר, ואם יבואו אלף אורחים יאפה להם ... וכולן חייבים לעלות לרגל ולשמוח ולשמח, לכן הותרה הוצאה והעברה."

יותר מכך, תהליך איחוד האומה מגיע לשיאו בחג השבועות. ביציאת מצרים העם עוד לא היה מלוכד, ולכן מצוות הפסח מתייחסות יותר למשפחות נפרדות, ופחות לכלל ישראל – הפסח אינו נאכל אלא למניין, ובפסח מצרים היה אסור לצאת מהבית עד הבוקר. ולכן בפשרתנו חג הפסח נקרא שבת – "וממחרת השבת."

אבל בחג השבועות, עם ישראל קבל תפקיד שאי אפשר לבצע אותו כיחידים, אלא רק כאומה מלוכדת, והתפקיד הוא קביעת ההלכה על ידי תורה שבעל פה.

"יום שנתנה תורה לישראל, פירוש ניתנה להם שיהא ההלכה כפי מה שיאמרו, ויתנהגו דרכי

ההשגחה האלקית בהאומה עפ"י הוראת ישראל וגדוליה. " התפקיד מחייב אחדות, וגם גורם לאחדות.

"ולכן אם האומה מקושרת באופן נפלא כזה הלא צריכים להיות מקושרים ע"י שמחה והתרבות ההכנות מאחד לחברו. וזה שאמרו כל מודים בעצרת דבעינן לכם." " יהי רצון שבעונת קציר זה, מתוך לכידות חברתית ודאגה לחלש, נהיה ראויים שדרכי ההשגחה האלוקית יתנהגו בנו, להגדיל תורה ולהאדירה.